

Wstęp

11 października 2011
09:48

Egzamin: 31.01.2012r.
Test wyboru

Kurs moodle: Międzynarodowe stosunki gospodarcze
Hasło: 2011MSG_EK

Literatura:
Świerkocki - *Zarys ekonomii międzynarodowej*

Międzynarodowe stosunki gospodarcze to **wyodrębniona w okresie międzywojennym część ekonomii**. W naszej części Europy początki później, lata 60.

Dwa powody "usamodzielnienia się" MSG:

- Odmienność działalności gospodarczej wewnątrz poszczególnych krajów i w skali międzynarodowej.
- Ciągły wzrost znaczenia współpracy ekonomicznej na szczeblu ponadkrajowym (szybki rozwój po wojnie).

Ekonomiści amerykańscy określają MSG jako "*część ekonomii, która zajmuje się transakcjami między krajami w zakresie towarów i usług, przepływami finansowymi i ruchem czynników produkcji*".

Różnice handlu zagranicznego i wewnętrznego:

- Odmienność waluta
 - Ryzyko kursowe
 - Konieczność istnienia rynku walut
- Różne przepisy prawne (np. różne stawki podatków)
- Cła nakładane na importowane produkty
- W kraju nie ma żadnych barier przepływu czynników produkcji i kapitału, natomiast pomiędzy krajami są ograniczenia (np. utrudnianie napływu siły roboczej poprzez wizy).
 - Duża mobilność czynników produkcji skutkuje wyrównanymi cenami
 - Nałożenie ograniczeń wpływa na różnice w czynnikach produkcji, a więc i cen produktów w różnych krajach, co skutkuje różną dynamiką rozwoju handlu.

Ciekawostka: kraje eksportujące duże ilości zaledwie kilku towarów (np. kraje, których gospodarka oparta jest niemal wyłącznie na kawie, herbacie, itp.), nakładają czasem cła również na towary **eksportowane**, aby zasilić budżet dodatkowymi środkami.

Fazy cyklu koniunkturalnego

Różne kraje w tym samym czasie mogą się znajdować w różnych fazach cyklu koniunkturalnego, zatem w różnych krajach możemy mieć do czynienia z różnymi politykami makroekonomicznymi, co sprawia dodatkową trudność w prowadzeniu handlu.

Analiza pozytywna - w MSG oznacza badanie procesów gospodarczych bez formułowania rekomendacji praktycznych, podczas gdy **analiza normatywna** to przedstawienie sądów wartościujących i zaleceń.

Z reguły wyodrębnia się trzy główne części MSG:

- Teorię międzynarodowego handlu (lub wymiany)
- Zagraniczną politykę ekonomiczną
- Międzynarodowe stosunki walutowo-finansowe

Podstawowe pojęcia dotyczące MSG

- **Gospodarka światowa (globalna)**
 - Zbiorowość różnorodnych organizmów i instytucji, funkcjonujących zarówno na poziomach krajowych, jak i na szczeblu międzynarodowym, tzn. regionalnym, ponadregionalnym lub globalnym, bezpośrednio lub pośrednio zajmujących się działalnością gospodarczą oraz powiązanych z sobą w pewien całościowy system poprzez sieć międzynarodowych stosunków ekonomicznych.
 - Stanowi historycznie ukształtowany, lecz zmieniający się w czasie system powiązań produkcyjnych, handlowych, usługowych, technologicznych, finansowych i instytucjonalnych między gospodarkami narodowymi różnych krajów, o różnych poziomach rozwoju gospodarczo - społecznego, włączający je w ogólnosiwiatowy proces produkcji i wymiany
 - System trwałych powiązań gospodarczych między krajami obejmujących swym zasięgiem cały świat
- **Międzynarodowe stosunki gospodarcze**
 - Całokształt uwarunkowań i powiązań międzynarodowych łączących różne podmioty, które zajmują się działalnością gospodarczą w poszczególnych krajach
 - Pełny synonim terminu **międzynarodowa współpraca ekonomiczna**
 - Podobnie w charakterze synonimów MSG można używać kategorii:
 - **Międzynarodowe kontakty gospodarcze**
 - **Międzynarodowy podział pracy**
- **Międzynarodowe przepływy ekonomiczne**
 - Obejmuje takie międzykrajowe przepływy ludzi, rzeczy i informacji, które ściśle wiążą się z szeroko pojętą produkcją przedmiotów materialnych i usług oraz z konsumpcją służącą zaspokajaniu potrzeb ludzkich
 - Ludzie przemieszczają się w skali międzynarodowej jako producenci dóbr i usług za granicą, konsumenci produktów materialnych i niematerialnych poza granicami danego kraju, etc.
 - Można je dzielić na:
 - **Pieniężne** (pieniądze w postaci materialnej lub elektronicznej) i **niepieniężne**
 - **Odpłatne** (handel) i **nieodpłatne** (darowizny)
 - **Legalne i nielegalne** (przemyt, handel narkotykami, pranie pieniędzy, międzynarodowa działalność mafii)
 - **Celowe i niecelowe** (niekontrolowane przez ludzi ruchy ponadgraniczne wody, powietrza, ptaków, zwierząt, etc.)
 - Międzynarodowa wymiana **dóbr materialnych i usług** obok przepływów **czynników produkcji** (migracje ludzi, przepływy kapitałów i wiedzy naukowo-technicznej).
- **Międzynarodowy ład (porządek ekonomiczny)**
 - Szeroko rozumiany MŁE oznacza taki istniejący w danym okresie układ sił między wszystkimi podmiotami działania, występującymi w gospodarce światowej (tj. między przedsiębiorstwami transnarodowymi, państwami, organizacjami międzyrządowymi i pozarządowymi), który zapewnia utrzymanie strukturalnej równowagi wewnętrznej całego globalnego systemu gospodarczego oraz pozwala na sprawne funkcjonowanie mechanizmów rządzących międzynarodowymi przepływami ekonomicznymi.
 - Zazwyczaj MŁE pojmowany jest znacznie wężiej, gdyż nie bierze pod uwagę roli wszelkich innych - poza państwami narodowymi - podmiotów działania
 - Wówczas sprowadza się istotę MŁE do określonego układu sił między **dwiema głównymi grupami państw**, tj. między wysoko rozwiniętymi krajami (KRW) Północy (do których zalicza się łącznie uprzemysłowione kraje Zachodu oraz część europejskich krajów postsocjalistycznych) i gospodarczo słabo rozwiniętymi krajami Południa (KSR)
 - Trzy zespoły czynników wpływające **na układ sił pomiędzy głównymi grupami krajów**:
 - Osiągnięty przez kraje Północy i Południa poziom rozwoju i ich potencjał gospodarczy
 - Skala, natężenie i formy przepływów ekonomicznych, łączących poszczególne kraje (handel międzynarodowy, migracje ludzi, przepływy

- środków finansowych, transfer wiedzy naukowo-technicznej oraz informacji)
- Charakter mechanizmu regulującego międzynarodowe stosunki ekonomiczne i proces rozwoju gospodarczo-społecznego (mechanizm rynkowy regulacja państwowa lub różnorodne rozwiązania pośrednie), jak też formy instytucjonalno-prawnych powiązań międzypaństwowych.

Tradycyjne teorie handlu międzynarodowego

25 października 2011
09:35

Merkantylizm

1500-1750

- Siła gospodarcza, polityczna i militarna kraju zależy od ilości zgromadzonych kruszców (złota, srebra)
- Handel międzynarodowy prowadzi do wzrostu bogactwa, jeśli eksport przewyższa import (bilans handlowy dodatni)
- Handel międzynarodowy **nie jest** korzystny dla wszystkich krajów (gra o sumie zerowej)
- Rządy powinny prowadzić protekcyjną politykę handlową polegającą na wspieraniu eksportu i ograniczaniu importu
- Podstawowym czynnikiem produkcji jest siła robocza -> wartość towarów mierzona jest nakładami pracy potrzebnymi do ich wytworzenia (*labour theory of value*)

Teoria przewag absolutnych

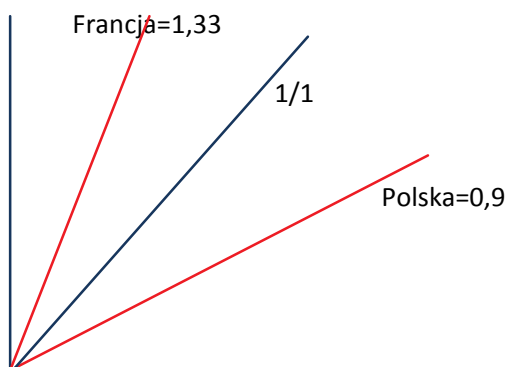
Adam Smith, 1776

- Źródłem bogactwa narodów jest obfitość dóbr i usług
- Międzynarodowa specjalizacja produkcji i podział pracy umożliwiają wzrost wydajności i dobrobytu narodów
- Kryterium wyboru specjalizacji produkcji są absolutne różnice w kosztach wywarzania towarów między krajami
- Handel międzynarodowy jest korzystny dla wszystkich krajów (gra o sumie dodatniej)
- Wolna konkurencja i wolny handel zapewniają osiągnięcie największych korzyści z rozwoju specjalizacji i wymiany
- Siła robocza jest podstawowym czynnikiem produkcji, a wartość towarów odzwierciedla koszty pracy zużyte do wytworzenia

Model D. Ricardo (teoria przewag względnych)

W warunkach wolnej konkurencji relatywne ceny towarów odzwierciedlają alternatywne koszty ich produkcji.

Jaka będzie cena równowagi w handlu? Będzie ona z przedziału pomiędzy relatywnymi cenami produktów w poszczególnych krajach.

Czerwone linie: poziomy cen we Francji i Polsce

Granice opłacalnego handlu

- Określone są przez relacje wymienne towarów w warunkach autarkii (tj. nachylenie krzywych możliwości produkcyjnych)

Podział korzyści z handlu = **prawo wzajemnego popytu** (J.S. Mill)

- Poziom relacji wymiennej w handlu zależy od relatywnej siły popytu zgłaszanego przez oba kraje. Relacja ta zbliża się do stosunku wymiennego kraju, którego popyt na dobro importowane jest relatywnie wyższy, w wyniku czego kraj ten osiąga mniejsze korzyści z wymiany niż jego partner handlowy o stosunkowo mniejszym popycie na dobro importowane.

- Jeśli wymiana handlowa występuje między krajami o różnej wielkości, to większą korzyść osiąga kraj mniejszy, zgłaszający mniejszy popyt.

Model Ricarda w ujęciu pieniężnym

Czy kraj o relatywnie wyższych płacach może konkurować na rynku światowym i odnosić korzyści z handlu.

Koszty pracy = jednostkowy nakład pracy * stawka pracy

Założenia:

W_p = stawka płacy w Polsce (PLN)

W_f = stawka płacy we Francji (EUR)

$W_f * E$ = stawka płacy we Francji (w PLN)

Kurs walutowy jest stały.

Kraj	Koszty pracy w rolnictwie	Koszty pracy w przemyśle
Polska	$9 * W_p$	$10 * W_p$
Francja	$8 * W_f * E$	$6 * W_f * E$

$$9 * W_p < 8 * W_f * E$$

$$10 * W_p > 6 * W_f * E$$

$$W_p < 8/9 W_f * E$$

$$W_p > 6/10 W_f * E$$

$$\frac{W_p}{W_f * E} < \frac{8}{9} \quad i \quad \frac{W_p}{W_f * E} > \frac{6}{10}$$

$$\frac{6}{10} < \frac{W_p}{W_f * E} < \frac{8}{9} \quad lub \quad \frac{9}{8} < \frac{W_f * E}{W_p} < \frac{10}{6}$$

Kraj o relatywnie wyższych płacach może konkurować z krajem o relatywnie niższych płacach i odnosić korzyści z handlu pod warunkiem, że **różnice w poziomie płac nie przewyższają różnic w poziomie wydajności** między krajami.

Model H-O (Heckschera-Ohlina; 2x2x2)

Założenia:

- 2 kraje: A i B
- 2 towary: X i Y
- 2 czynniki produkcji: praca (L) i kapitał (K)

Kraje różnią się relatywnym wyposażeniem w czynniki produkcji

$$\frac{K_a}{L_a} \neq \frac{K_b}{L_b}$$

Np.

$$\frac{K_a}{L_a} > \frac{K_b}{L_b} \Leftrightarrow \frac{L_a}{K_a} < \frac{L_b}{K_b}$$

Kraj A jest relatywnie obfity w kapitał

Kraj B jest relatywnie obfity w pracę

Towary różnią się relatywną intensywnością czynników produkcji zużytych do ich wytworzenia

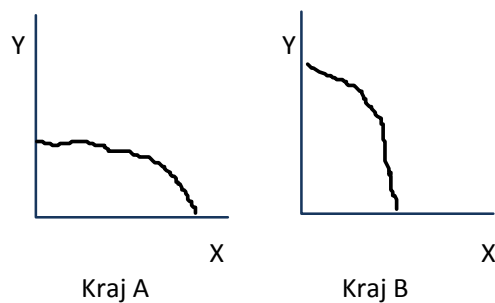
$$\frac{K_x}{L_x} \neq \frac{K_y}{L_y}$$

Np.

$$\frac{Kx}{Lx} > \frac{Ky}{Ly} \text{ lub } \frac{Lx}{Kx} < \frac{Ly}{Ky}$$

Towar X jest relatywnie kapitałochłonny

Towar Y jest relatywnie pracochłonny.

Kraj A ma relatywnie niższą cenę towaru X.

Twierdzenie H-O

- **Przyczyny przewag komparatywnych:** różnice w relatywnym wyposażeniu krajów w czynniki produkcji
- **Kierunki handlu:** kraj będzie specjalizował się w produkcji i eksportował te towary, do wytworzenia których zużywa się relatywnie dużo czynnika produkcji w tym kraju relatywnie obfitego, a więc i taniego, a importował towary, których produkcja wymaga relatywnie dużo czynnika produkcji w tym kraju względnie rzadkiego, a więc drogiego.

Twierdzenie o wyrównywaniu się cen czynników produkcji (H-O-S)

- Jeżeli spełnione są wszystkie założenia modelu H-O, to w warunkach wolnego handlu wymiana międzynarodowa prowadzi do wyrównywania się cen czynników produkcji między krajami.

Założenia:

- Cena pracy: płaca (W)
- Cena kapitału: stopa procentowa/zysku (R)

$$\frac{Ka}{La} > \frac{Kb}{Lb} \Rightarrow Ra < Rb \quad \text{oraz} \quad Wa > Wb \quad (\text{autarkia})$$

W warunkach handlu:

W kraju A: $Ra \uparrow$ i $Wa \downarrow$

W kraju B: $Rb \downarrow$ i $Wb \uparrow$

W końcu dojdzie do sytuacji:

$$Ra = Rb \text{ oraz } Wa = Wb$$

Zagraniczna polityka handlowa

20 grudnia 2011

09:52

Zagraniczna polityka handlowa - część zagranicznej polityki ekonomicznej państwa mająca na celu świadome oddziaływanie rządu na wielkość, kierunki i strukturę obrotów towarowych z zagranicą.

- Polityka wolnego handlu
- Polityka protekcyjna (w skrajnym przypadku autarkiczna)
- Polityka mieszana (najczęściej występująca w praktyce)

Środki zagranicznej polityki handlowej:

- Środki taryfowe
- Środki pozataryfowe i parataryfowe

Cła dyskryminacyjne - wyższe od ceł maksymalnych

- **Cła retorsyjne** - stosowane w odwecie za utrudnienia, jakie napotyka eksport kraju stosującego retorsję w kraju którego ta retorsja dotyczy
- **Cła wyrównawcze** - mają na celu wyrównanie niższych ceł towarów zagranicznych, których eksport jest subsydiowany przez państwo do poziomu cen wewnętrznych kraju eksportera.
- **Cła antydumpingowe** - mają na celu podniesienie cen dumpingowych towarów eksportowanych do poziomu cen wewnętrznych lub kosztów produkcji eksportera. Dumping stosują w większości przypadków firmy, a nie rządy.

Sposób podejmowania decyzji o wprowadzeniu cła:

- **Cło autonomiczne** - wprowadzane jednostronnie przez dane państwo
- **Cło umowne** - wprowadzane w drodze porozumień z innymi państwami

Nominalna stopa protekcji - informuje o ile procent wzrośnie ceny krajowego dobra finalnego w wyniku wprowadzenia cła w stosunku do ceny tego dobra w warunkach wolnego handlu

Efektywna stopa protekcji - wyraża procentową zmianę krajowej wartości dodanej w chronionym sektorze gospodarki, która zależy od struktury ceł w kraju.

$$ERP = \frac{t_f - at_i}{1 - a}$$

t_f - cło nominalne na dobro finalne

t_i - cło nominalne na importowane części

a - udział importowanych części w wartości dobra finalnego

- Jeśli $a=0$, $ERP=t_f$
- Jeśli $t_f > t_i$, $ERP > t_f$
- Jeśli $t_f = t_i$, $ERP = t_f$
- Jeśli $t_f < t_i$, $ERP < t_f$

Kaskadowa struktura ceł: im wyższy stopień rzetworzenia towaru, tym wyższa stawka celna
Taka struktura zapewnia dodatnią ERP we wszystkich chronionych gałęziach gospodarki

Cła	Środki pozataryfowe
Pograniczają handel poprzez wpływ na cenę	Ograniczają wymianę przez wpływ na wolumen

	handlu
Zgodne z zasadami funkcjonowania gospodarki rynkowej	Nie zgodne z zasadami gospodarki rynkowej
Powszechne	Selektywne i dyskryminacyjne
Jawne	Dyskretne (niejawne, ukryte)
Wprowadzane decyzją władzy ustawodawczej	Wprowadzane decyzją władzy wykonawczej
Autonomia krajów ograniczona porozumieniami międzynarodowymi	Stosowane indywidualnie, bez uzgodnienia z partnerami handlowymi
Malejąca skuteczność ochrony rynku krajowego (w efekcie obniżki cel)	Duża skuteczność ochrony rynku krajowego (bariery wewnętrzne)

Środki parataryfowe:

- Opłaty wyrównawcze
- Opłaty fiskalne
- Opłaty specjalne
- Podatki importowe
- Podwyższenie podstawy wymiaru cła
- Depozyty importowe
- Normy (techniczne, sanitarne, etc.)
- Kontyngenty taryfowe
- Subsydia
- Dumping